

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת
ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש ו אלול תשפ"א: הדלקת נרות: ירושלים 6:49 תל-אביב: 7:05 חיפה 6:57 מוצאי שבת: ירושלים: 8:03 תל-אביב: 8:05 חיפה: 8:06 ר"ת: 8:48

פרשת שופטים

ענוה ושפלות

לנהוג בשפלות ובענוה עם הזולת ולא בהתנשאות וגאווה!

נלמד מהפסוק: "לבלתי רום לבבו מאחיו" (פרק יז-כ)

וכתב רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה שער ג-לד): הוזהרנו בזה, להסיר מנפשנו מדת הגאווה ושלא יתגאה הגדול על הקטן, ואפילו המלך לא ירום לבבו מאחיו, וכי ישתרר עליהם גם השתרר בהנהגותיו. אך יהיה שפל רוח. והגאווה מן העבירות החמורות המאבדות ומכלות הנפש שנאמר (משלי טז-ה) "תועבת ה' כל גבה לב" והרמב"ן ז"ל כתב: נרמז מכאן איסור הגיאות, כי הכתוב ימנע המלך מגאווה ורוממות הלב, וכל שכן האחרים שאין ראויים לכך, כי בראוי להתרומם ולהתגדל יזהירו להיות לבבו שפל מכל אחיו הקטנים ממנו, כי הגאווה מגונה ונמאסת אצל האלוקים אפילו במלך. עכ"ל.

עפ"י האזהרה הזו שהוזהר המלך "לבלתי רום לבבו מאחיו" – שינהג בענוה ובשפלות הרוח, יובן היטב מה שדרשו חז"ל על הפסוק "שום תשים עליך מלך" – שתהא אימתו עליך! (סנהדרין כ:): אשר לכאורה תמוה: וכי צריך לצוות על זה, הרי פשיטא שמוראו של מלך על עמו, שהרי בידו להעניש ומי יעז להמרות פיו?! ואולם כאשר נדרש מהמלך לנהוג עם עמו בענוה ובשפלות רוח, וזה עלול לגרום לרפיון במעמדו וביראה ממנו, לכן נדרש הציווי "שתהא אימתו עליך".

ובאמת יש להתבונן, כיצד המלך ששולט בכל, יוכל להשיג הרגשה כזו של ענוה ושפלות? ניתן להבין עפ"י המשל שהביא הרשב"ץ (במגן אבות) לבאר אמרת חז"ל (אבות פ"ד). "מאוד מאוד הוא שפל רוח" במלך שקרא לאחד החכמים ושאל אותו במה הנך עוסק?

וכך השיב לו: מתבונן הייתי כי כדור הארץ כולו אינו אלא כשיעור ביצה בים הגדול, ובכלל כדור הארץ אינו מיושב בכולו, שחלק גדול ממנו אינו מיושב, ויש בו הרים וגבעות ימים ונהרות, מדברות שדות וכרמים, ומעט הוא החלק המיושב במדינות ואני בתוך אחת המדינות, ואני אינני אלא רק חלק קטן מן המקום אשר אני שוכן בתוכו. ואם כל כך חלקי קטן בזה העולם, וכל העולם כולו אינו ולא כלום לפני רבון העולמים, ומה אני לפניו, וא"כ איך אתגאה בפניו.

אמרו חז"ל בגמרא (מו"ק טז). על רבי הקדוש שגזר שלא ילמדו את התלמידים בשוק. והקשה הגרי"ש אלישיב זצ"ל: מדוע גזר כן והרי אדרבה, יש ענין לפרסם את לימוד התורה ברבים, וכפי שרואים בזמננו שכל המרבה תורה בכל מקום ומקום הרי זה משובח!?

אלא ביאר הרב אלישיב שאין כוונת חז"ל ב"שוק" כפשוטו, אלא גזרו שלא יקבעו בית מדרש בחוץ אלא במקום צנוע, וכל כך למה? משום שבימי חז"ל כל "עם הארץ" היה מרגיש עצמו נחות דרגה, שהרי נהגו בכמה דיני הרחקות מ"עם הארץ" (כמבואר בגמרא שבת יא.). ואם היו יושבים ולומדים בשוק היו הלומדים מרגישים גאווה והתנשאות על פני אותם עמי הארץ שבשוק. ויש בכך סתירה לחכמה, כמו שנאמר "ואת צנועים חכמה".

וכן אמרו חז"ל (קידושין מט:) עשרה קבין גסות ירדו לעולם, תשעה נטלה עילם, ואמרו שעילם היתה עניה בתורה. משום שגאווה ותורה הם שני הפכים הנוגדים וסותרים זה את זה. לפיכך גזר רבי שלא ילמדו בשוק. שלא יגיעו לידי נסיון של גסות הרוח כשלהי.

"לא מספיק היחוס..."

פעם בא אחד מנכדי הצדיקים, להסתופף בחג השבועות בצילו של כ"ק האדמו"ר הגה"צ בעל ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל. אותו נכד לא היה בו תורה ולא דרך ארץ שקדמה לתורה, אלא גאווה ודרישת כבוד בגין יחוס אבותיו.

שאלו הרבי: "שמא יודע כבודו מדוע הימים שלפני מתן תורה, קרויים הימים המיוחסים?" שתק הלה.

אמר לו הרבי: "אומר לך מדוע, כי לפני מתן תורה, היו המיוחסים חשובים. אבל לאחר מתן תורה, עברה החשיבות ללומדי התורה המחוננים במעלת דרך ארץ שקדמה לתורה, והיחוס לבדו אינו מספיק..."

באהלי צדיקים

כשוה בין שוים...

מנעוריו נהג הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל (ראש ישיבת מיר) בצניעות וענוות חן. לא נהג בגינוני כבוד והתנשאות אלא כשוה בין שוים. בסיומי מסכתות שנערכו בכוללים ובישיבה נראה היה כאחד מבני החבורה. היה מעביר את המגש עם האוכל לסובבים לו בלי שום גינוני כבוד.

ומעשה בראש כולל קטן בירושלים, המונה מספר מצומצם של אברכים שנסע לחו"ל לגייס כסף עבור הכולל. והנה באחד מבתי הכנסת בחו"ל נפגש עם ראש הישיבה. אמר לו רבי נתן צבי בפשטות ובידידות "אנחנו ביחד, בספינה אחת!" הלה עמד משתומם מפשטותו ועינו הטובה של רבי נתן צבי: "אנחנו בספינה אחת?! הרי הוא עומד בראש מבצר התורה הגדול בעולם המונה כעשרת אלפי תלמידים, בחורים ואברכים, ואני מתרים לאיזה כולל קטן. והוא מרגיש עמי שוה בשווה!?"

בכל נפשך

מצוה ללמוד זכות על הרבים ועל היחיד !

נלמד מהפסוק: "ושפטו את העם משפט צדק" (פרק טז-יח)

ולמדו מכאן חז"ל (במדרש תנחומא): שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה. ממי אתה למד מגדעון בן יואש, שבימינו היו ישראל בצרה והיה הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות ולא היה מוצא, שהיה הדור דל במצוות ובמעשים. כיוון שנמצא זכות בגדעון שלימד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך שנאמר "ויבוא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכוחך זה, בכח זכות שלמדת על בני. הוי 'ושפטו את העם משפט צדק". שיהיו מלמדים זכות על הדור.

בתנ"ך (פרק יט) מובא שאלהו הנביא לימד זכות על ישראל כדברים הבאים. וכך אמר: "רבונו של עולם, זכור נא כמה יש בהם בישראל שאין להם פרנסה ואעפ"כ הם עוסקים בתורה בכל יום תמיד. זכור נא כמה קטנים ומקרי דרדקי יש בהם בישראל ועוסקים בתורה בכל יום תמיד. כמה אלמנות ויתומים יש בהם בישראל שעוסקים בתורה ובמצוות בכל יום תמיד. כמה זקנים וזקנות יש בהם בישראל שמשכימים ומעריבים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ומחמדין ומצפים לישועתך בכל יום תמיד".

מוסיף על כך **החפץ חיים**: "ומזה יוכל ללמוד כל אדם, איך שצריך כל אחד מישראל לעורר רחמים לפני הקב"ה על ישראל בדברים אלו. כי גם היום בזמננו ישנם לישראל זכויות אלו וכיוצא בהן".

הגר"א דסלר זצ"ל כתב בספרו (מכתב מאליהו ח"ה) כי פעמים עלול אדם ליפול ולהפסיד בדין בראש השנה רח"ל, והוא אף לא יכול לעלות בדעתו על מה ולמה. ובאמת צריך לדעת כי יתכן שישנן בו חסרונות סמויים שבכחם למנוע ממנו רחמים, מביא הרב דסלר את הדוגמאות לכך:

שנינו "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" (אבות ב-ד). "מקומו" - היינו חלקו עפ"י התמזגות כוחו נפשו, שכלו, מצבו וסביבתו, ומכיון שכל אחד שונה בזה לגמרי מחברו, נמצא שלעולם לא יוכל להגיע ל"מקומו" של חברו ולדון אותו. רק הקב"ה הרואה ללבב והוא מקומו של עולם, וכל התמזגויות החלקים בידו - הוא הדיין. ואילו האדם - ואפילו משה רבינו ע"ה. יראה לעינים.

"דן לכף זכות" מצוה היא אפילו באופנים הרחוקים ביותר. משום שהנטיה לראות חסרון חברו הוא משורש מתכבד בקלון חברו ועל כן דרך תיקונו להתרכז בקצה השני

מסיק הרב דסלר: "היושב על כסא דין על אחרים, ישבו בשמים על כסא דין עליו, ואי אפשר לו בשום אופן לזכות לרחמים. לזאת יוכל לזכות רק אם הוא נוהג לדון אחרים לכף זכות, כי אז ידונו אותו לכף זכות. מי שלא תיקן חסרון זה, עלול לפול בראש השנה ולא ידע על מה ולמה?".

"מי ראה כאומה הישראלית..."

הגאון רבי חיים פלאני זצ"ל היה מלמד סגוריא על עם ישראל לפני הקב"ה בדברים הבאים: רבונו של עולם, היש לך אומה יקרה ונעימה כאומה הישראלית, שמלבד שמקיימים תורתך ומצוותיך ומוסרים עצמן על קידוש ה'.

עוד זאת: מי ראה כאלה כאומה ישראלית המקיימת מצות שלוש סעודות, שבסעודה שלישית וגם בסעודה רביעית (מלוה מלכה) הם שבעים ואינם תאבים לאכול, ועל כרחם שלא בטובתם אף שהם קצים באכילה ושבעים הרבה, עורכים שולחן בשמחה ובטוב לבב כאילו תאבים לאכול, כדי לקיים מצוות בוראך, ואוכלים כזית וכביצה לכבודו יתברך אשר קידשנו במצוותיו.

היש בכל אומה ולשון כדבר הגדול הזה שיהיו אוכלים אחרי שהם שבעים. על זו בלבד די לנו שיהיה הקב"ה משרה שכנתו ביננו וישמרנו מכל רע. ומדה כנגד מדה יזמין לנו מזונותינו. **עפ"י "תנופת חיים" על התנ"ך**

"כמה גדולים מעשיו של זה..."

כ"ק האדמו"ר רבי יצחק מוורקא זצ"ל היה רואה בכל אדם רק את הטוב שבו. בעיניו לא היה בנמצא אנשים רעים כלל. ישנם אנשים אומללים ומוכי גורל והם ראויים לרחמים גדולים ולחסד.

בנסיעותיו הרבות נזדמנו לו בדרכו אנשים שונים והיה שמח בכל פעם כשראה יהודי מקיים מצוה, אף שעושה אותה בעד כסף.

פעם בהיותו באכסניה, ראה כיצד בעל האכסניה טורח עבורו למלא כל צרכיו, אמר: כמה גדולים מעשיו של זה, שמשתדל כל כך במצוות הכנסת אורחים! אמר לו אחד מאנשיו: "רבינו, הלא כל מה שעושה אינו עושה אלא במחיר כסף לשם פרנסתו..."

השיב לו הרבי: "אדרבה, את הממון הוא לוקח כדי שיוכל עוד פעם לקיים את המצוה, שאם לא יקח ממון לא יוכל להמשיך במצוה זו..."

מגדולי התורה והחסידות

אמונת חכמים

להאמין שהוראת חכמי התורה הם אמת לאמייתה ולעשות כהוראתם !

נלמד מהפסוק: "על פי התורה אשר ירוך... תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (פרק יז-יא)

וכתב רש"י (מהספרי): אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל. והחינוך (מצוה תצו) כתב: "ובכל דור ודור גם כן שנשמע אל החכמים הנמצאים שקיבלו דבריהם (של החכמים הקדמונים) ושתו מים מספריהם, ויגעו כמה יגיעות בימים ובלילות להבין עומק מליהם ופליאות דעותיהם. ועם ההסכמה הזאת, נכוון אל דרך האמת בידיעת התורה. וזולת זה, אם נתפתה אחר מחשבותינו ועניות דעתינו - לא נצלח לכל. ועל דרך האמת והשבח הגדול בזאת המצוה, אמרו חז"ל לא תסור מן הדבר וגו' אפילו יאמר לך על ימין שהוא שמאל - לא תסור ממצותם.

עלינו לשאול: מדוע הביאו חז"ל בדוקא את הדוגמא הזו של "ימין" ו"שמאל"? והראוני ביאור נפלא בזה משמו של הגאון **רבי שמואל יעקב בורנשטיין** זצ"ל, עפ"י דברי חז"ל במדרש (נתחומא נשא-כט) וכך אמרו:

"לא יאמר אדם, איני מקיים מצות זקנים, הואיל ואינן מן התורה. אמר להם הקב"ה, בני, אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם, תהיו מקיימין, שנאמר 'ועשית על פי התורה אשר ירוך'. למה, שאף על דבריהם אני מסכים, שנאמר 'ותגזור אומר ויקם לך' (איוב כב-כח).

"בוודאי הקב"ה מסכים להוראתי..."

נוהג היה **החתם סופר** להשיב מיד על שאלות שהגיעו לפניו, עוד באותו יום. שאל אותו בנו בעל **הכתב סופר**, היאך מרהיב עוז בנפשו להורות "חיצים" למרוחק, כחיצים ביד גיבור, ולהשיב לשואלים דבר ה' מיד בבוא השאלה לידו, ואפילו בשאלות חמורות, ואינו ירא שמא בחפזו יחטיא המטרה?

השיב לו החתם סופר: "ידעתי בני ידעתי כי לא דבר קטן הוא ושמעתא בעי צילותא. אבל דע לך בני כי בכל דור ודור העמיד ה' איש על העדה אשר יצא לפניו, להאיר להם הדרך להשיב על שאלותיהם ולהתיר הספיקות שלהם, ויען כי רובם ככולם שואלים דבר ה' מפי, נראה בעליל כי מן השמים מסכימים על זה. וב"ה למדתי ככל הצורך, וכוונתי בלתי לה' לבדו ולא זולתו, על כן אינני חושד להקב"ה שיכשילני ח"ו, ובוודאי יסכים להוראתי, ואף אם הראיה לפעמים אינו אמת, מכל מקום הדין אמת הוא".

חוט המשולש

להאמין באמונה מוחלטת...

מעשה ביהודי אחד שהיה חולה וסבל מחומצות בקיבה. הרופאים אמרו לו שאסור לו לאכול דבר שנשתהה אחר הבישול, שאל הלה את **החפץ חיים**, האם הוא רשאי לאכול חמין בשבת, שכן לפי דברי הרופאים הרי זה יכול להזיק לו.

השיב לו החפץ חיים: "כאשר אדם אוכל לכבוד שבת הרי "שבת היא מלזעוק" ולא יהיה לו שום נזק!" ואולם היהודי הלז עדיין לא נחה דעתו וחזר ושאל: "רבי! אולי זה יזיק לי?" אמר לו החפץ חיים: "אם כן שאתה חושש כל כך, צריך אתה לעשות את מה שהרופאים אומרים לך!"

הוסיף הח"ח לפרש דבריו: אם אתה מקבל את דברי חז"ל כפשוטם ומאמין בדברים באמונה מוחלטת, אזי אין ספק שלא יגיע אליך כל היזק, אבל אם אתה מפקפק בלבך, הרי השבת לא תגן עליך, ואתה חייב לעשות מה שהרופאים אומרים לך.

שלמי תודה

ממשיכים חז"ל במדרש: "תדע לך, שהרי יעקב בשעה שברך מנשה ואפרים, מה כתוב שם (בראשית מח-כ) "וישם את אפרים לפני מנשה", עשה הקטן קודם לגדול וקיים הקב"ה גזירתו, אימתו, בקרבנות הנשיאים שהקדים שבת אפרים תחילה, שנאמר "ביום השביעי נשיא לבני אפרים", ואח"כ מנשה מנין, ממה שקראו בענין, ביום השמיני נשיא לבני מנשה" עכ"ד המדרש.

יש להוסיף לזה בהבנת הענין של "לא תסור" שנתחדש באזהרה זו כח לחכמים לקבוע לחדש מציאות של איסור והקב"ה מסכים עמם. (ובעבר הבאנו בעלוני "איש לרעהו" מספר ראיות ליסוד זה).

נמצאנו למדים מדברי המדרש כי המקור ממנו נתחדש לראשונה היסוד הזה, הוא בברכת יעקב אבינו את אפרים ומנשה, וכאשר שם את ימינו על אפרים קודם למנשה, בכך הקדים את הקטן לגדול, וקיים הקב"ה גזירתו בקרבנות הנשיאים.

ועל כך נאמר בפסוק: "וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה... וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו... ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו".

הנה כי כן, נוכחנו לראות כי מה שנראה ליוסף כי הוא ראוי לימין כמו שאמר "שים ימינך על ראשו" - הוא בעצם הראוי לשמאל, ומה שנראה ליוסף ראוי לשמאל, הוא באמת ראוי לימין. נמצא שענין זה שהוא המקור לכחם של חכמים כמובא במדרש, הוא בנידון של "ימין" ו"שמאל", ומעתה מדויק מה שנקטו חז"ל בדין "לא תסור" את הדוגמא של ימין ושמאל".

איסור הסגת גבול

שלא לדחוק רגלי הרבנים

ממקומם...

קהילות שונות היו פונים אל הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל (בעל שואל ומשיב) לקבל את חוות דעתו על המועמדים לרבנות. הוא עמד על המשמר ששום רב לא ישיג גבול רעהו. ואף שהיה נותן היתר הוראה לאברכים צעירים. לא התיר להם לדחוק את רגלי הרבנים היושבים במקומם זמן רב.

מעשה באברך שהיה למדן וממשפחה מיוחסת שלא שמע לו ונדחק למקום שהיה שם רב זה מכבר. כאשר נודע הדבר לרבי יוסף שאול, כתב מיד איגרת אל פרנסי הקהילה ההיא והזהיר אותם לבל יקבלו את האברך להיות רב אצלם וכי הוא מבטל את כתב היתר ההוראה שנתן לו, כי בשום אופן לא נתן לו זאת על מנת לקפח את הרב שיושב במקום.

וכך סיים הרב נתנזון את מכתבו: "שמעוני אחי בני עמי! כל איש אשר מכיר אותי יודע כי ח"ו אינני רוצה לקפח פרנסת איש ולדבר בגנאי של אדם ובפרט מי שמשפחתו מיוחסת. אמנם הציקתני רוח ה' למען שלא ירבה מחלוקת בישראל חלילה. וחלילה לשמוע הוראה ממנו, וכל הוראות של הנ"ל בטלות ומבוטלות עד שיקבל דברי חבירות וישמע לקול מורים ויפייס את הרב אב"ד הנ"ל.

מגדולי התורה והחסידות

מראי מקומות למשיגי גבול...

מעשה בחור ישיבה מארץ ישראל ששלח פעם מכתב אל הגאון רבי יוסף רוזין-הרוגוצ'ובר זצ"ל, בו חידושי תורה מלאים גאונות עצומה, כעבור מספר שבועות קיבל בחזרה תגובה מהרוגוצ'ובר המלאה תארי כבוד על החזור.

התפעלותו של הרוגוצ'ובר מאותו בחור היתה כה גדולה, עד שכאשר נגש הרוגוצ'ובר עם הגאון בעל ה"אור שמח" סיפר לו כי בארץ ישראל ישנם גאוני תורה, והראה לו את המכתב. עיין האור שמח במכתב והפטיר: "הרי זו תשובה של הגאון רבי משולם איגרא".

כעבור מספר שבועות, קיבל שוב אותו בחור מכתב מהרוגוצ'ובר, אך הפעם היה רצוף כולו במראי מקומות מהתלמוד בבלי והירושלמי בהם מזכירים חז"ל דברים על גנב, זלזל, משיג גבול והדומים להם...

שלא לקפח פרנסתו של חברו ולא לרדת לאומנותו!

נלמד מהפסוק: "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים" (פרק יט-יד)

מכאן למדו חז"ל על האיסור להסיט סימון חלוקת הקרקע לתוך שדה חברו למען הרחיב את שלו. עם זאת קראו חז"ל בשם "הסגת גבול" גם לכל מה שמחסר לחברו ע"י קיפוח פרנסתו כפי המבואר בגמרא (קידושין נט.). נכלל בזה (לדעת חז"ל בספרי) גם האיסור להחליף דברי חכם אחד ולאומרם בשם חכם אחר, וכן האיסור לומר דבר שלא בשם אומרו כאזהרת חז"ל (מדרש תנחומא - במדבר): כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר "לא תגזול דל כי דל הוא"...

ידועה אמרת התנא: האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ויש להבין: מדוע באמת יהיה שכר כה גדול לאדם שלא עמל על הדברים שאומר בשם אומרו, עד שבגין כך מביא גאולה לעולם?!

וביאר בספר **אהבת שלום**, שאם אדם שומע דבר שיכול להועיל לאחרים ומעבירו להם מתוך כוונה אחת: לזכות אותם בדבר, ולא לצורך הנאתו הפרטית, להתגאות ולהתפאר. נמצא שכל מטרתו היא לגאול את אותו דיבור שכן כל עוד הדיבור היה נעלם, הריחו בבחינת "גלות" אך כשמוציא לאור מן הכח אל הפועל הרי זה בבחינת "גאולה".

לפיכך "האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם", כי שכרו מדה כנגד מדה. כשם שהוא גאל את הדיבור מגלות לגאולה כך על ידו תבוא גאולה לעולם. וכמו שהיה אצל אסתר המלכה, כשאמרה "בשם מרדכי" ולא כיוונה להנאת עצמה, על כן באה על ידה גאולה לעולם.

דוגמא להסגת גבול במובנה האחר, מביא הגר"י זלברשטיין שליט"א (בחשוקי חמד): דייר בבית משותף [ניצל את ההזדמנות ששכן נעדר מביתו], הוציא מרפסת מדירתו לחצר או לגינה משותפת, מבלי לקבל רשות מהשכנים על כך. והמרפסת מאפילה על חלון שכנו, נמצא שהוא משתמש בגזל, באור של הגינה או של החצר השייכים לשכנים. ובנוסף לאיסור גזל, יש בזה אף איסור "לא תסיג גבול רעך... בארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה" (דברים יט-יב). ועיין ברש"י שהביא מהספרי שבארץ ישראל עובר בשני לאוין.

ופעמים מוציא שכן מרפסת מדירתו, ומתקרב לחלון חברו שממול, ומגביר בזה את היזק הראיה. וכבר הזהירו חז"ל בגמרא (ב"ב ס.) לא יפתח אדם לחצר השותפין חלון כנגד חלון. נמצא שהיציאה החורגת, גזלת מהאוויר המשותף, ויתכן שעובר גם על תשיג גבול למרות שגזל אויר ולא קרקע ממש.

ואם דייר זה יבנה סוכה על מרפסת זו, שהוצאה בחריגה ללא רשות, תתעורר שאלה על ברכת "לישב בסוכה" כמבואר בשו"ע (או"ח תרלז-ג) שם נאמר: "לא יעשה סוכה לכתחילה בקרקע של חברו שלא מדעתו, וכן בקרקע של רבים". וכתב המשנה ברורה (סק"ט בשם המג"א) שלא יברך עליה והוי ברכה לבטלה.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

המופת הנוראי

למרות שקולו של המספר היה שבור וסדוק, פרטי העלילה שסיפר היו ברורים למדי:

"באחד הימים ניגש אלי יהודי עשיר שאני מכיר - הוא מוכר לי סחורות - ומבקש הלוואה בסך אלף רובל. מאחר שהוא ידוע כאדם נאמן, ובפרט שעשינו שטר-חוב כדת וכדין, הסכמתי להלוות לו את הסכום הגדול הזה."

"כאשר הגיע הזמן לפרוע את החוב, אז במקום כסף אני מקבל ממנו מכתב נזעם במילים צועקות "איך אתה לא מתבייש? אני לא לווייתי ממך אלף רובל - לא היו דברים מעולם!"

"אני רוצה להוציא את השטר-חוב אבל הוא איננו. מסתבר שהנורא מכל קרה: שבועיים לאחר שהלווייתי לו את הכסף, עשיתי אצלו הזמנה גדולה של סחורות. שלחתי אליו שליח עם ההזמנה המפורטת, אך במקום למסור לו את הרשימה מסרו לו בטעות את השטר-חוב! כעת אין לי שום הוכחה להלוואה, והוא מכחיש מכל-וכל! אבל זה כמעט כל הרכוש שלי, אם הוא לא מחזיר את ההלוואה אני פושט את הרגל!!!"

ככל הדברים האלה התייפח האיש באוזני **רבי משה מסוואראן**.

"בעוד חודש אני מגיע לעיירה שלכם, ואז נראה מה אפשר לעשות" השיב רבי משה. חזר היהודי לביתו עם תקווה כלשהי - אבל מה?

* * *

דין-תורה:

ה'תובע' רק מתחיל להציג את טיעוניו, וה'נתבע' כמעט מתפוצץ מצחוק: "איך אתה לא מתבייש, אה? הרי כולם מכירים אותי בתור אדם-נאמן שמעולם לא גנב כלום מאף אחד, למה שפתאום אשקר לך?!"

הדיינים מקשיבים לדברי שני הצדדים עד תומם, ואז מבקשים מהם לצאת מהחדר על-מנת שהם יוכלו ללבן ביניהם את הדין.

בינתיים מדבר רבי משה מסוואראן עם הדיינים, ולאחר מכן התובע והנתבע מתבקשים להיכנס.

בית-הדין מבקש לתת לרבי משה את זכות-הדיבור. הוא פונה אל ה'נתבע' ופוסק את פסוקו: "אתה חייב לשלם לתובע עד הפרוטה האחרונה!"

הנתבע מתרעם: "איך בית-דין פוסקים כזה פסק? יש הוכחות נגדי!!!"

רבי משה ממאן לשמוע: "זו ההחלטה הסופית!"

הנתבע לא מוותר: "האם זה דין-אמת? הלוואה המוציאה מחבירי עליו הראייה והתובע לא הביא שום ראייה. איך מנסים לחייב אותי כסף שאני לא חייב?"

רבי משה מגיב: "אתה מתעקש שנביא לך ראייה? הנה הראייה: השטר-חוב הגיע אליך הביתה לפני שבת, ואתה

לקחת את הנייר והעלית אותו באש בעזרת נרות השבת שאשתך הדליקה!"

הנתבע נופל מתעלף.

המהומה שהתפתחה בחדר לא האפילה על חרדת-אלוקים שיצר המופת הגלוי. רוח הקודש הופיעה בחדר בית-הדין!

לאחר שנרגעו הרוחות אמר רבי משה: רבותי! זו לא רוח-הקודש, זה מלאך שגילה לי.

תדהמה אחזה בכול. פשששש... מלאך! וכי זה פחות מרוח-הקודש?

רוצים גם אתם לראות את המלאך? המשיך רבי משה. כולם נענו בחיוב בחיל-ורעדה, ורבי משה ציווה: 'פתחו את הדלת!'

אל החדר נכנס ילד קטן - "זה המלאך!"

רבי משה הסביר: הילד הזה יתום, והוא אחיין של העשיר הזה. הנתבע, כאשר הגעתי לעיירה התחלתי לחקור אצל האנשים אודות מעשיו של הנתבע וכולם אמרו לי פה-אחד שמדובר באדם טוב, עושה צדקות וחסד. עד שבשלב מסוים כבר התחלתי להרהר שאולי באמת הוא הצודק בדין, ומעולם לא הייתה הלוואה...

עד שפגשתי את אחד המלמדים של העיירה, וגם הוא סיפר בשבחו של הנתבע. שאלתי אותו: ואיך ההתנהגות שלו בתוך ביתו? ענה לי שלו אין מושג, אבל הוא מלמד את הילד היתום האחיין של העשיר - והילד הזה סיפר לו יום אחד שהוא ראה את הדוד שורף נייר בנרות השבת. מוזר.

ביקשתי ממנו שיביא את הילד ותחקרתי אותו אודות מה שהיה. מסתבר שהדוד כלל לא ידע שהילד מבחין במעשה המוזר שלו, הוא היה בחדר אחר והציץ. כמו כן התברר שהזמן בו שלח התובע את שטר-החוב אל הנתבע במקום רשימת ההזמנות, היה סמוך לשבת.

אחד ועוד אחד שווה שתיים...

העשיר ביקש תיקון למעשה שלו. דבר ראשון קיבל ממנו רבי משה תקיעת-כף שאחינו היתום - אשר סיפר דברים לפי תומו - לא ייזק מהמקרה... וכמובן שגם הסכים לשלם את החוב עד הפרוטה האחרונה.

* * *

הסיפור קצת מאכזב, לא? כבר חשבנו שיש כאן מופת-גלוי של רוח-הקודש, ופתאום הסתבר שבסך-הכל מדובר בעבודת תחקיר מאומצת שעשה רבי משה...

אבל מה האמת? מהו המופת היותר גדול? האם לא שאתה משקיע את עצמך למצוא פתרון למצוקת הזולת - בלי שאתה בכלל מכיר אותו? שאתה כואב את כאבו ופועל ביצירתיות מרשימה, למרות שזו לא הבעיה שלך?!

אין "מופת" גדול מזה!!!

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**